

NORSK BONDE- OG SMÅBRUKARLAG

Landbruks- og matdepartementet
Landbrukspolitisk avdeling
Postboks 8007 Dep
0030 Oslo

Landbruks- og matdep.	
Saksnr.: 2011/5916	Doknr.: 36
30 NOV 2011	
LP/NM	66
Kopi:	Avskr.:

Deres ref.:

Vår ref.: 803/EMe/40-2011/9950

Dato: 28. nov. 2011

Høring av NOU 2011:4 "Mat, makt og avmakt – om styrkeforholdene i verdikjeden for mat"

Norsk Bonde- og Småbrukarlag (NBS) viser til brev fra Landbruks- og matdepartementet (LMD), Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet (BLD) og Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet (FAD) av 8. juli 2011, hvor departementene sender NOU 2011:4 "Mat, makt og avmakt – om styrkeforholdene i verdikjeden for mat" på høring.

Matkjedeutvalget dokumenterer en uheldig samfunnsutvikling med en maktforskyvning som påvirker viktige samfunns- og forbrukerinteresser. Maktforskyvningen i verdikjeden er en utvikling som utfordrer nasjonale mål knyttet til matproduksjon, distriktspolitikk, sysselsetting og norsk matkultur. Arbeidet som Matkjedeutvalget har gjennomført er historisk i norsk sammenheng. Det er første gang det er foretatt en bred og grundig maktanalyse av styrkeforholdet mellom aktørene i verdikjeden for mat.

Som Matkjedeutvalget selv viser til, er de utfordringene man nå står overfor i matkjeden ikke et særnorsk problem. Store dagligvarekjeder har de seneste ti årene fått en sterkt økende markedsrett i en rekke land i og utenfor Europa. Makt- og kontraktsforhold i verdikjeden for mat har også havnet på EUs dagsorden. Europakommisjonen har opprettet et eget høynivåforum for bedre funksjon i verdikjeden for mat. Storbritannia og Frankrike er blant de landene som allerede har innført konkrete, detaljerte regelverk for å håndtere de utfordringene som følger av makt-konsentrasjonen i dagligvarebransjen innebærer. Utviklingen internasjonalt er viktig å ta hensyn til når man skal vurdere anbefalingene fra Matkjedeutvalget.

Lov om god handelsskikk og forhandlinger

Matkjedeutvalgets klare flertall mener at det bør innføres egne lovregler som sikrer god handelsskikk i matkjeden og som legger til rette for at forbrukernes interesser ivaretas i tilstrekkelig grad. Utvalgets flertall anbefaler at atferdskodeksen hjemles i en ny lov om forhandlinger og god handelsskikk i dagligvaresektoren. Dette fordi eksisterende lovverk som Konkurranseloven og Markedsføringsloven ikke er tilstrekkelig. NBS støtter dette forslaget.

Matkjedeutvalget foreslår at reguleringen av forhandlingsmekanismen bør ta utgangspunkt i et prinsipp om god handelsskikk. I rapporten heter det at:

"Prinsippet om god handelsskikk relaterer seg til redelighet og god skikk i forhandlingsprosessen. Prinsippets kjerne er at forhandlingene skal gjennomføres på en redelig måte, og at den sterke part i et kontraktsforhold ikke skal benytte sin forhandlingsposisjon til å sikre seg urimelige fordeler."

På side 120 i rapporten legger Matkjedeutvalget fram andre forhold som bør vurderes regulert i en lov om god handelsskikk og forhandlinger. NBS støtter at disse forholdene også bør vurderes regulert gjennom en slik lov. NBS støtter også mindretallet i utvalget som mener at salg med tap også bør vurderes regulert i en slik lov.

Matkjedeutvalget konkluderer med at salg med tap eller dumping av varer virker forstyrrende for en sunn konkurranse i markedet. NBS mener at det er uheldig at varer i lange perioder blir solgt for langt under hva det faktisk koster å produsere varen. Salg med tap må finansieres av noen, enten av kjedene selv, av butikkeierne, av leverandørene eller av forbrukerne. Finansieringen er vanskelig å spore og det skaper en usikkerhet for både produsenter og forbrukere. Salg med tap fører videre til at forbrukerne får et feil bilde av den virkelige verdien på maten.

Ombud for dagligvaresektoren

NBS er enig med Matkjedeutvalget i at håndhevingen av lov om forhandlinger og god handelsskikk bør legges til et eget organ, som organisatorisk legges inn som en del av forbruker- og matmyndighetene. Matkjedeutvalget foreslår at dette organet bør være et ombud/voldgiftsmann. NBS støtter dette, men ønsker også å understreke behovet for at organet blir tildelt de rettslige virkemidlene som er nødvendig for å håndheve loven.

Dagligvareportal og matmerking

Matkjedeutvalget mener det riktig å utvikle bedre verktøy for å lette forbrukernes muligheter for å sjekke vareutvalg, kvalitet og for å kunne gjennomføre prissammenligninger.

Utvalget foreslår at Forbrukerrådet får i oppgave å utrede og forberede etableringen av en prisportal, og at det settes ned en referansegruppe med representanter for BLD/LMD, konkurransemyndighetene og bransjeorganisasjoner. Dette forslaget støttes av NBS. NBS støtter også kravet om merking av mat med næringsdeklarasjon, opprinnelsesmerking, produsent og produksjonssted.

Utredning av eierskapsbegrensning i dagligvarehandelen

I Norge kontrollerer fire kjeder over 99 % av markedet. Dette er tilnærmet enestående i Europa. I et demokrati- og forbrukerperspektiv er det en uønsket utvikling at de fire kjedene har så avgjørende innflytelse på hva norske forbrukere tilbys av utvalg, kvalitet, mattrygghet, tilgjengelighet og priser. Utviklingen med økt konsentrasjon, krysseierskap og vertikal integrasjon har skjedd til tross for Konkurransetilsynets kontroll med foretakssammenslutninger. Dette tilsier at det kan være behov for eierbegrensninger utover det som fanges opp av fusjonsregelverket i konkurranseloven.

Et mindretall i Matkjedeutvalget ber mat- og forbrukermyndighetene utrede spørsmålet om en lovregulering av eierskap i dagligvarehandelen. Utredningen bør vurdere et øvre tak på erverv og ervervslignende avtaler for aktører med betydelig eierstilling. En lov om eierskapsbegrensning i dagligvarehandelen bør i tillegg ha en intensjon om at paraplykjeder i sum ikke skal kontrollere mer enn 90 % av det samlede dagligvaremarkedet. Det vil gi rom for framvekst av en uavhengig sektor av selvstendige kjøpmenn, spesialbutikker, mathaller og alternative salgskanaler. Dette er nødvendig for å sikre forbrukerne økt tilgang på tradisjonsmat, økologisk mat og andre unike kvalitetsprodukter. NBS støtter dette mindretallsforslaget i utvalget.

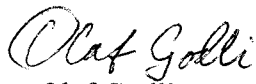
Andre anbefalinger

På side 123 i rapporten viser utvalget til følgende forhold som de mener bør holdes under observasjon/vurderes nærmere av relevante myndigheter/aktører:

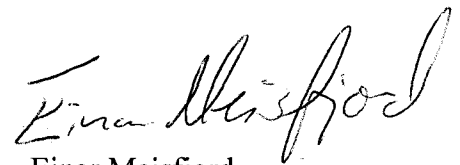
- Vurdere nærmere konkurranseforholdene innen storhusholdning og servicemarkedet.
- Ta initiativ til en studie av pristransmisjonen i matkjeden.
- Utvikle kostnadsreducerende distribusjonsløsninger for småskalaprodusenter.
- Følge utvikling i EU nøye med tanke på tiltak som kan være relevante for å fremme balanserte maktforhold og en sunn konkurranse i den norske matkjeden.
- Vurdere nærmere behovet for en norsk franchiselov.

NBS støtter anbefalingene fra utvalget om å vurdere disse forholdene nærmere.

Vennlig hilsen

Olaf Godli
Generalsekretær

Einar Meisfjord
Rådgiver